

Εκπαιδευτικό διαπολιτισμικό πρόγραμμα «Ένας πρόσφυγας στο μουσείο»

Educational Intercultural Programme «A refugee in the museum»

Νίκη Σκουτέρη, Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Γ' Αθήνας, Υπεύθυνη Αγωγής Υγείας,
nikiskout@yahoo.gr

Niki Skouteri, 3rd Directorate of Primary Education of Athens, Health Education, Coordinator
nikiskout@yahoo.gr

Abstract: The current article refers to the didactic utilization of an Educational Programme at the National Archaeological Museum with a view to the students' acquaintance and familiarisation with the museum premises while at the same time allowing them to realize they will realize its importance as a body of tangible and intangible heritage. Additionally, they will learn about the real meaning of the word 'refugee' through a pleasant, creative, experiential and critical approach. By participating in this project students will become aware of the importance and value of the Cultural Heritage, more specifically, the undeniable fact that through the years many of the traces of human creation have been kept and have featured the living and cultural level of the peoples who have created a considerable amount of artifacts. These traces have constituted the cultural consignment of the future generations. The current project aims to focus on the educational value of the importance of museum education and the role of the museums (real or virtual) in general.

Keywords: National Archaeological Museum, Educational programme, refugee, interculturality, cultural heritage

Περίληψη: Το παρόν άρθρο αναφέρεται στη διδακτική αξιοποίηση ενός Εκπαιδευτικού Προγράμματος στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο με σκοπό οι μαθητές/τριες να εξοικειωθούν με το χώρο του μουσείου, να αντιληφθούν τη σημαντικότητά του ως φορέα υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και να μπορέσουν με ευχάριστο, βιωματικό, δημιουργικό τρόπο και κριτικό πνεύμα να γνωρίσουν την έννοια του πρόσφυγα. Μέσω του προγράμματος οι μαθητές/-τριες συνειδητοποιούν τη σημαντικότητα της Πολιτισμικής Κληρονομιάς και την αξία της. Ειδικότερα στο αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι πολλά από τα ίχνη της ανθρώπινης δημιουργίας στο πέρασμα των χρόνων διατηρούνται και αναδεικνύουν το βιοτικό και πολιτιστικό επίπεδο ενός λαού και αποτελούν πολιτιστική παρακαταθήκη των μελλοντικών γενεών. Επίσης γίνεται προσπάθεια κατανόησης της σημασίας της μουσειακής αγωγής, του ρόλου των μουσείων (πραγματικών και εικονικών), εστιάζοντας στην εκπαιδευτική τους αξία.

Λέξεις κλειδιά: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα, πρόσφυγας, διαπολιτισμικότητα, Πολιτισμική κληρονομιά

Εισαγωγή

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της συστηματικής διερεύνησης, στο σχολείο φοιτά σημαντικό ποσοστό αλλοδαπών μαθητών/τριών και διαπιστώνονται περιστατικά κοινωνικού και πολιτισμικού αποκλεισμού, κυρίως με την ένταξη των προσφυγόπουλων. Με το δεδομένο αυτό, αποφασίστηκε η ενίσχυση των αρχών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με σκοπό την εξάλειψη των διακρίσεων και του αποκλεισμού καθώς επίσης και την αποδοχή και την ομαλή ένταξη - ενσωμάτωση των αλλοδαπών μαθητών στο σχολικό σύστημα. (Επιστημονική Επιτροπή, 2012)

Καλείται επομένως το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα να εντάξει, ως σύστημα χώρας υποδοχής μεταναστών και προσφύγων πλέον, μαθητές από πλήθος χωρών σχεδόν από όλες τις ηπείρους. Επομένως πρέπει να εφαρμοστούν μια σειρά παιδαγωγικών αρχών όπου θα ρυθμίζονται μέτρα και διαδικασίες που απευθύνονται σε όλα τα μέλη ενός κοινωνικού συνόλου, όπου αναπόφευκτα υπάρχουν διαφοροποιήσεις στην νοοτροπία, στις αντιλήψεις, στον τρόπο ζωής. (Χρυσafiδης, & Παπαγιάννη, 2003)

Η επιλογή αυτού του εκπαιδευτικού προγράμματος κρίνεται σημαντική τη σημερινή εποχή καθώς υπάρχουν πολλά εκατομμύρια πρόσφυγες σε όλο τον κόσμο λόγω συγκεκριμένων ιστορικών, οικονομικών και πολιτικών συγκυριών στην Ευρώπη και σε όλη την υφήλιο. Επίσης δίνεται και η ευκαιρία στους μαθητές/τριες να έλθουν σε επαφή με την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου μας αλλά και του τόπου του εκθέματος, να αναπτύξουν την ικανότητα να προσεγγίζουν κριτικά τα μουσειακά αντικείμενα, να αντιληφθούν την αναγκαιότητα της προσφυγιάς σε δύσκολες καταστάσεις και να κάνουν συγκρίσεις με την τωρινή εποχή. Κατά το σχεδιασμό του εκπαιδευτικού προγράμματος λήφθηκε υπόψη το θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο της σύγχρονης μουσειακής αγωγής, γι' αυτό και το πρόγραμμα στηρίζεται στις αρχές της ανακαλυπτικής και συνεργατικής μάθησης και επιδιώκει, με τις βιωματικές δραστηριότητες που προτείνει εντός κι εκτός μουσείου, να βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν ιστορικές δεξιότητες, όπως η ανάλυση και η κριτική επεξεργασία ιστορικών πηγών, η ανάγνωση χαρτών, η έννοια της προσφυγιάς από αρχαιοτάτων χρόνων κτλ. (Σηφάκη, 2012)

Κεντρικός άξονας της όλης εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι η αξιοποίηση των μουσειακών αντικειμένων και του μουσειακού χώρου, καθώς και η αξιοποίηση του «ανοιχτού» χαρακτήρα της μαθησιακής διαδικασίας. Κυρίαρχος σκοπός είναι οι συμμετέχοντες μαθητές να αποκτήσουν μια θετικά αξιωματική εμπειρία από τον μουσειακό χώρο. (Νικονάνου, 2015)

Στο παρόν άρθρο παρουσιάζεται το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και οι συλλογές του, ο τίτλος του εκπαιδευτικού προγράμματος καθώς και οι Θεωρίες Μάθησης, η μεθοδολογία και οι εκπαιδευτικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται. Γίνεται αναφορά στο πρωτόκολλο του εκπαιδευτικού προγράμματος που περιλαμβάνει τον χώρο, την διάρκεια υλοποίησης των δραστηριοτήτων, τον αριθμό των παιδιών και την ηλικία τους, την βαθμίδα εκπαίδευσης, τους στόχους του προγράμματος και τον γενικό σχεδιασμό του προγράμματος όπως την προετοιμασία του/της εκπαιδευτικού και των μαθητών/τριών στο σχολείο, την φάση επίσκεψης στο μουσείο καθώς και την φάση μετά το μουσείο, με την επιστροφή των παιδιών στο σχολείο.

Τέλος παρατίθενται τα συμπεράσματα και τα βασικά σημεία που προκύπτουν από την επεξεργασία του θέματος στο κύριο μέρος του άρθρου καθώς και προτάσεις για μελλοντικές εργασίες και έρευνες σχετικές με το συγκεκριμένο θέμα.

1. Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Η μετανάστευση και η προσφυγιά αποτελούν κάποια από τα κοινωνικά ζητήματα που η εκπαίδευση και τα μουσεία καλούνται να διαπραγματευτούν. Οι μετανάστες προσέρχονται στις χώρες υποδοχής έχοντας ως κύριες «αποσκευές» τους από τις χώρες καταγωγής τους τα προσωπικά τους βιώματα. Η μνήμη του παρελθόντος, των παραδόσεων και των αξιών τους συνιστά για τα μέλη των εθνοτικών ομάδων σημαντικό μέσο για την προσαρμογή τους στις χώρες υποδοχής και ουσιαστικό ενοποιητικό στοιχείο για τη συγκρότηση της ατομικής και της συλλογικής τους ταυτότητας (Λε Γκοφ, 1998).

Το μουσείο αποτελεί ένα περιβάλλον, το οποίο είναι ασφαλές και δημιουργικό, καθώς μέσω αυτού παρέχεται πλήθος ευκαιριών για μη λεκτική και λεκτική έκφραση και δημιουργία, για αναστοχασμό και αλληλεπίδραση. Το μουσείο αποτελεί έναν χώρο, ο οποίος βρίθκει ερεθισμάτων, με βάση τα οποία δημιουργείται πρόσφορο έδαφος, ώστε να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν διαπολιτισμικά προγράμματα, συνδυαστικά και συμπληρωματικά της τυπικής εκπαίδευσης. Το μουσείο, με βάση τη θεωρία του Freire, είναι ο χώρος που ευνοεί και αξιοποιεί συναισθήματα, μνήμες, σκέψεις και φαντασία, ενώ ενεργοποιεί τη νοηματοδότηση που δίνει το άτομο. (Γατζούδη, 2020)

Σκοπός των σύγχρονων εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι τα παιδιά να μη μένουν απλοί θεατές επισκεπτόμενα τα μουσεία, αλλά να επικοινωνούν με τα εκθέματα, να προσπαθούν να τα ερμηνεύσουν και μέσα από αυτά να προσεγγίζουν την εποχή της κατασκευής τους. Με κατάλληλα διαμορφωμένα προγράμματα, τα μουσεία, από χώροι στείρας γνώσης, μπορούν να μετατραπούν σε χώρους δημιουργικής μάθησης, έμπνευσης και χαράς. (Γιαλουράκη, 2005)

Στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο παρουσιάζονται στο κοινό μόνιμες Εκθέσεις και αρχαιότητες που προέρχονται από την Ελλάδα, την Κύπρο, την Αίγυπτο, την Ιταλία και άλλες περιοχές και αποτελούν ένα πανόραμα του αρχαίου ελληνικού κόσμου, των πολιτιστικών του επιτευγμάτων, καθώς και των επαφών του στην ανατολική Μεσόγειο. Το παρόν Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα της παρούσας εργασίας αναφέρεται στην ελληνιστική περίοδο κι ασχολείται με το αντικείμενο της έκθεσης «το προσφυγάκι (Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αρ. 3485)», ένα μαρμάρινο αγαλμάτιο μικρού αγοριού με σκύλο που βρέθηκε στο Γεροντικό της Νύσσας (Μικρά Ασία) του 1^{ου} αι. π.Χ. και μεταφέρθηκε στην Αθήνα από πρόσφυγες το 1922. Το γνωστό ως "προσφυγάκι" αγόρι φοράει κάπα βοσκού δεμένη στο λαιμό και κρατάει σφιχτά στην αγκαλιά του ένα μικρό σκύλο. Έχει ύψος 0,63μ. και βρίσκεται στο Ισόγειο του Μουσείου, αίθουσα 7 έως 35.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχει τίτλο: «Ένας πρόσφυγας στο μουσείο» και αναπτύσσεται στη βάση θεωρητικών και μεθοδολογικών αρχών, όπως στην ερμηνεία ενός φαινομένου που

προέρχεται από το παρελθόν, στην βιωματική σχέση με το παρελθόν και στη διασύνδεσή του με τις τωρινές εμπειρίες των μαθητών/τριών και στις θεωρίες μάθησης, όπως η εκπαιδευτική θεωρία της ανακαλυπτικής συνεργατικής μάθησης όπου οι μαθητές/τριες αναπτύσσουν περιέργεια, εκφράζουν απορίες, διατυπώνουν ερωτήματα, επιλέγουν, δοκιμάζουν, ανακαλύπτουν, εφαρμόζουν την γνώση που ανακαλύπτουν (Νικονάνου, 2015). Επίσης και η εκπαιδευτική θεωρία του κονστρουκτιβισμού βοηθά τους μαθητές/τριες να αποκτούν τη γνώση με βάση τις εμπειρίες που βιώνουν και τις πρότερες γνώσεις τους βασιζόμενοι στο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον κι έτσι να οδηγηθούν στην ανακάλυψη. Εκπαιδευτικές τεχνικές που μπορούν να εφαρμοστούν είναι ερωτήσεις απαντήσεις, παιχνίδια εξερεύνησης, βιωματικά παιχνίδια, συμβολικό παιχνίδι, αφήγηση, συζήτηση, παραστατικές τέχνες όπως μουσική, ζωγραφική, κίνηση. (Νικονάνου, 2015)

Η Μεθοδολογία του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι μαθητοκεντρική όπου απαιτείται η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών, η εργασία σε ομάδες, η συνεργασία των μαθητών έτσι ώστε να διαλέγονται, να συμφωνούν, να διαφωνούν, να αποδέχονται, να απορρίπτουν, να αναθεωρούν θέσεις, και τέλος, να αναγνωρίζουν κάθε έργο τους ως αποτέλεσμα μιας συλλογικής προσπάθειας. Τα οφέλη για τους μαθητές είναι πολλαπλά, το κυριότερο εκ των οποίων είναι η καλλιέργεια δεξιοτήτων επικοινωνιακής και ιστορικής ερμηνείας. Η οργάνωση του αναλυτικού προγράμματος στηρίζεται στη διαθεματικότητα που καταλύει τα διακριτά μαθήματα ως πλαίσια οργάνωσης της σχολικής γνώσης κι επιχειρεί να προσεγγίσει τη σχολική γνώση ενιαιοποιημένη, όπως προκύπτει από τη σφαιρική μελέτη θεμάτων καθολικού ενδιαφέροντος και μείζονος σημασίας για τον πολιτισμό. (Ματσαγγούρας, 2003)

Ο χώρος διεξαγωγής είναι η σχολική τάξη αλλά και ο χώρος του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου Αθηνών. Η διάρκεια του προγράμματος είναι δεκατέσσερις ώρες σε διάστημα επτά εβδομάδων. Απευθύνεται σε μαθητές/τριες Νηπιαγωγείου 4 έως 6 ετών, μιας τάξης εικοσιένα μαθητών.

Με τους στόχους του Εκπαιδευτικού προγράμματος τα παιδιά ενθαρρύνονται:

- Να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα που άπτονται των ανθρωπίνων σχέσεων και να διαμορφώνουν ανθρωπιστική συνείδηση.
- Να διακρίνουν την έννοια του πρόσφυγα και να καλλιεργούν την ενσυναίσθηση και τον σεβασμό.
- Να αντιληφθούν τα αναγκαία αγαθά και να τα συσχετίζουν με τα δικαιώματα του πρόσφυγα.
- Να αλληλεπιδρούν με παιδιά από διαφορετικά κοινωνικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας και αλληλεγγύης.
- Να εκφράζουν συναισθήματα.
- Να ονοματίζουν τις χώρες καταγωγής και υποδοχής προσφύγων.
- Να νιώσουν το συναισθηματικό φορτίο των διλημάτων και των σημαντικών αποφάσεων.

-Να κατηγοριοποιούν τις αιτίες της προσφυγιάς και ν' αναγνωρίζουν τις ανάγκες των προσφύγων.

-Να αναπτύσσουν υπευθυνότητα, συνεργασία, επικοινωνία, ενεργητική συμμετοχή, ευαισθησία, κοινωνική ενσυναίσθηση και αλληλοσεβασμό.

-Να αναπτύσσουν κριτική σκέψη, δημιουργικότητα, ικανότητα σύγκρισης, σεβασμό στο χώρο του μουσείου και της σημαντικότητάς του στη ζωή του ανθρώπου.

2. Φάσεις Σχεδιασμού του Εκπαιδευτικού προγράμματος

2.1 Α' Φάση: Αρχικός σχεδιασμός / προετοιμασία εκπαιδευτικού

Ο/Η εκπαιδευτικός επισκέπτεται το μουσείο και συνεργάζεται με τους υπεύθυνους του μουσείου ή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Ενημερώνεται για το ωράριο λειτουργίας και κανονίζεται η ώρα και η μέρα επίσκεψης των μαθητών/τριών στο μουσείο. Γίνεται έλεγχος κατά πόσο εύκολη είναι η πρόσβαση του λεωφορείου και κατά πόσο είναι ασφαλής η πρόσβαση των παιδιών στο χώρο. Η προμήθεια ενός χάρτη του μουσείου είναι σημαντική καθώς γίνεται ο εντοπισμός της αίθουσας με τη συγκεκριμένη συλλογή που θα ασχοληθούν. Ο χώρος είναι σημαντικός για την οργάνωση δραστηριοτήτων εντός της αίθουσας οπότε ο/η εκπαιδευτικός εξετάζει την καταλληλότητά του. Αναζητά το πληροφοριακό υλικό που υπάρχει στο μουσείο και το χρησιμοποιεί για να οργανώσει το φάκελό του/της. Αναζητά τους βοηθητικούς χώρους του μουσείου (τουαλέτα, βεστιάριο, κατάλληλο χώρο για ξεκούραση και κολατσιό). Ο/Η εκπαιδευτικός ετοιμάζει τα φάκελο συγκεντρώνοντας το υλικό που θα χρειαστεί για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που θα οργανώσει. Αυτό περιλαμβάνει υλικό που βρήκε μέσα από την αναζήτηση σε σχετικές ιστοσελίδες, στη βιβλιογραφία και από το πληροφοριακό υλικό στην επίσκεψή του/της στο μουσείο όπως πληροφορίες για το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και φωτογραφικό υλικό. Πληροφορίες και φωτογραφικό υλικό από το έκθεμα «το προσφυγάκι», παγκόσμιος χάρτης, φωτογραφίες άλλων εκθεμάτων του μουσείου χρήσιμες για παιχνίδι ανακάλυψης μέσα στο μουσείο. Αντίγραφο του εκθέματος από το πωλητήριο του μουσείου για να έχουν τη δυνατότητα τα παιδιά να το αγγίξουν, αφού δε μπορούν να αγγίξουν το αληθινό. Αυτοσχέδια πάζλ, τα οποία θα προσπαθήσουν να συνθέσουν τα παιδιά. Μαρκαδόρους και χαρτί του μέτρου για να γίνει καταγραφή των εντυπώσεων. Φωτογραφική μηχανή, αν επιτρέπεται και κασετόφωνο για να καταγραφεί η συζήτηση. (Σηφάκη, 2012)

2.2 Β' Φάση: Προετοιμασία των μαθητών/τριών στο σχολείο

Όσο θα υπάρχουν πόλεμοι, διώξεις, διακρίσεις, μισαλλοδοξία, θα υπάρχουν και πρόσφυγες. Οι πρόσφυγες μπορεί να είναι οποιασδήποτε φυλής και θρησκείας, απαντώνται σε όλα τα μέρη του κόσμου. Έχοντας εξαναγκαστεί να τραπούν σε φυγή από φόβο για τη ζωή και την ελευθερία τους, έχουν εγκαταλείψει τα υπάρχοντά τους, την πατρίδα τους, έχουν υποστεί ταλαιπωρίες, οικονομική αφαιμάξη, έχουν αποχωριστεί τις οικογένειές τους. Καταλήγουν σε

χώρα φιλοξενίας που πολλές φορές οι συνθήκες διαβίωσης είναι δύσκολες και αντιμετωπίζουν ρατσισμό και ξενοφοβία. (Ανδρούσου, 2013)

Ο προβληματισμός για το έναυσμα του προγράμματος μπορεί να προκύψει από τον/την εκπαιδευτικό μέσα από μια ερώτηση ή να προκύψει από τα ίδια τα παιδιά για τους πρόσφυγες που έχουν ακούσει στην τηλεόραση ή από τους ενήλικες, από μια αφίσα, από εκφράσεις φόβου κάποιου μαθητή για κάποιον «άλλο» - «διαφορετικό», φωτογραφίες σε περιοδικά, από κάποια αναφορά σε πόλεμο, την παρουσία πρόσφυγα στην τάξη, την εγκατάσταση προσφύγων σε μια γειτονιά, την ανάγνωση ενός παραμυθιού, μια συζήτηση για τα δικαιώματα των παιδιών, την διαφορετικότητα στα ονόματα, τη διαφορά στον επικοινωνιακό λόγο κ.α.

2.2.1 1η Δραστηριότητα: «Είμαι εγώ, είμαι πρόσφυγας, θέλετε να με γνωρίσετε;»

Υλικά: Παγκόσμιος χάρτης, φάκελος με γράμμα, φωτογραφία, κασετόφωνο, μπλε πανί.

Ο/Η εκπαιδευτικός προχωρεί στην αλλαγή και στη διαμόρφωση του χώρου της τάξης τοποθετώντας σε ημικύκλιο τα καρεκλάκια, στρώνοντας στη μέση ακατάστατα ένα γαλάζιο πανί. Πάνω στο γαλάζιο πανί υπάρχει ένας φάκελος με το όνομα αποστολέα: «προσφυγάκι» και παραλήπτη «Στα πιο γλυκά παιδιά του κόσμου...». Μέσα στο φάκελο υπάρχει ένα χειρόγραφο χαρτί και τέσσερις (4) περιέργες καρτέλες όπως: Μικρά Ασία, Αθήνα, ταξίδι, πρόσφυγας και οδηγίες, ένας σύνδεσμος στο you tube κι ένα παραμύθι. Ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει το γράμμα όπου το προσφυγάκι παρακαλά να σκεφτούν και να δώσουν απαντήσεις πάνω στις καρτέλες, να ολοκληρώσουν τις οδηγίες και να μαντέψουν ποιο είναι και τι του έχει συμβεί. Τα παιδιά προσπαθούν να δώσουν απαντήσεις στην κάθε μια καρτέλα. Ο/η εκπαιδευτικός απλώνει τον παγκόσμιο χάρτη και τα παιδιά εντοπίζουν την Μικρά Ασία και συγκεκριμένα τη Νύσσα, την Αθήνα. Στα δύο άκρα του μπλε πανιού της τάξης τοποθετούνται οι δύο καρτέλες Αθήνα και Μικρά Ασία και με την καρτέλα ταξίδι τα παιδιά συνειδητοποιούν ότι χρειάζεται να διασχίσει τη θάλασσα κάποιος πρόσφυγας με βάρκα, πλοίο, κολυμπώντας, έχοντας σωσίβιο κλπ. Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να μπουν στη θάλασσα και να ταξιδέψουν με όποιο τρόπο θέλουν (κολυμπώντας, μπαίνοντας σε βαρκούλες) ακούγοντας ήχο της θάλασσας από το κασετόφωνο, έχοντας σκοπό να φτάσουν από το ένα μέρος στο άλλο. Προσπαθούν να απαντήσουν τι είναι πρόσφυγας και γιατί ταξιδεύει ακολουθώντας τις οδηγίες που υπάρχουν στο φάκελο. Θα δουν την ταινία στο you tube «Ιστορίες χωρίς τέλος- Το άγαλμα που κρύωνε» και κατόπιν θα γίνει συζήτηση για τον ήρωα, τι φορούσε, τι κράταγε, πού βρισκόταν, γιατί βρέθηκε εκεί, από πού έρχεται, γιατί έφυγε από τον τόπο του, τι να αισθάνεται, σε τι να ελπίζει. Η συλλογή πληροφοριών από διάφορες πηγές με αναφορά στους πρόσφυγες θα οδηγήσει στο να φτιαχτεί στην τάξη με τη βοήθεια των παιδιών η γωνιά του πρόσφυγα. Εκεί τοποθετείται και η ιστοριογραμμή που εμπλουτίζεται κάθε φορά με αναφορά σε ιστορικά στοιχεία.

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και σύνδεση με ΠΣ (Θεματικά πεδία):

Βασικό Θεματικό Πεδίο – Θεματική Ενότητα: Παιδί - Εαυτός και Κοινωνία (Κοινωνικές Επιστήμες).

Εμπλεκόμενα Θεματικά Πεδία – Θεματικές Ενότητες: Παιδί και Επικοινωνία (Γλώσσα, ΤΠΕ), Παιδί –Σώμα -Δημιουργία και Έκφραση (Τέχνες).

2.2.2 2η Δραστηριότητα: «Το κυνήγι των κρυμμένων εικόνων. Θα μας βρείτε, τι θα δείτε;»

Υλικά: Καρτέλες με επτά εικόνες όπως: μουσείο, κάπα, σκύλος, κοχύλια, κουκουνάρια, μυρωδικά, γυναίκα (Γαλάτεια), ίδιες καρτέλες όπου σε κάθε μια υπάρχουν εντολές για το παιχνίδι αναζήτησης, παραμύθι.

Ο/Η εκπαιδευτικός κρύβει μέσα στην αίθουσα σε διαφορετικά σημεία τις επτά καρτέλες με τις εικόνες. Ύστερα από την ανάγνωση του παραμυθιού (που είναι η δεύτερη οδηγία μέσα στο φάκελο) ζητάει από τα παιδιά να βοηθήσουν το «προσφυγάκι τους» ψάχνοντας να βρουν μες στην τάξη την παρέα του. (Μπουλώτης, 1999).

Χωρίζονται σε ομάδες των τριών ατόμων. Κάθε ομάδα κρατά από μία εικόνα και σε κάθε κάρτα υπάρχουν οδηγίες όπως: «Μ' αρέσει η θάλασσα πολύ και βρίσκομαι μέσα σε αυτή. Με έβγαλε όμως το κύμα και κρύφτηκα σ' ένα ράφι δεξιά από τα παζλ, κάτω από τις εργασίες σας και πάνω σε κάτι μαλακό. Ποιος είμαι; Πού είμαι;». Τα παιδιά ψάχνουν να το βρουν. Το ίδιο γίνεται και με τις άλλες ομάδες. Τα βρίσκουν και τα παρουσιάζουν στην ολομέλεια.

Γίνεται συζήτηση για ποιο λόγο θεωρούνται σημαντικά για το μικρό προσφυγάκι. Σε χαρτί του μέτρου ο/η εκπαιδευτικός σημειώνει τα συναισθήματα του μικρού προσφυγόπουλου.

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και σύνδεση με ΠΣ (Θεματικά πεδία):

Βασικό Θεματικό Πεδίο – Θεματική Ενότητα: Παιδί - Εαυτός και Κοινωνία (Προσωπική και Κοινωνικοσυναισθηματική Ανάπτυξη, Κοινωνικές Επιστήμες).

Εμπλεκόμενα Θεματικά Πεδία – Θεματικές Ενότητες: Παιδί και Θετικές Επιστήμες (Μαθηματικά), Παιδί και Επικοινωνία (Γλώσσα).

2.2.3 3η Δραστηριότητα: «Δέμα με είδη έκτακτης ανάγκης»

Υλικά: κασετόφωνο, χαρτί Α4, μαρκαδόροι, χαρτί του μέτρου.

Ο/Η εκπαιδευτικός συζητά για τις «αποσκευές» που μπορεί να κουβαλήσει ένας πρόσφυγας φεύγοντας από την πατρίδα του. Σε χαρτί του μέτρου έχει σχεδιάσει ένα δέμα και τα παιδιά αναφέρουν τι να γράψει μέσα σε αυτό όπως: προσωπικά αντικείμενα, κάτι από τον πολιτισμό του. Γίνεται η καταγραφή τους. Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/τριες όσο ακούγεται η μουσική να ζωγραφίσουν ποια είδη έκτακτης ανάγκης θα πάρουν μαζί τους πριν εγκαταλείψουν το σπίτι τους μέσα σε διάστημα 10 λεπτών. Θα ζωγραφίσουν αυτό που θα τους είναι απολύτως απαραίτητο. Στο τέλος το κάθε παιδί παρουσιάζει ποιο είδος έχει διαλέξει, τον λόγο επιλογής του. Γίνεται η σύνδεση με το προσφυγάκι μας που έχει διαλέξει το σκυλάκι του, την κάπα του. Τα παιδιά εξηγούν τους λόγους της επιλογής τους αυτής.

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και σύνδεση με ΠΣ (Θεματικά πεδία):

Βασικό Θεματικό Πεδίο – Θεματική Ενότητα: Παιδί - Εαυτός και Κοινωνία (Κοινωνικές Επιστήμες).

Εμπλεκόμενα Θεματικά Πεδία – Θεματικές Ενότητες: Παιδί και Επικοινωνία (Γλώσσα), Παιδί –Σώμα -Δημιουργία και Έκφραση (Τέχνες).

2.2.4 4η Δραστηριότητα «Η γωνιά του πρόσφυγα»

Υλικά: περιοδικά, αφίσες, βίντεο, παραμύθια, εφημερίδες, εικόνες, πίνακες αναφοράς κ.α.

Η γωνιά του πρόσφυγα φροντίζουμε να έχει σταθερό χώρο, τη διακοσμούμε σιγά σιγά με όμορφα χρώματα, τοποθετούμε καρτέλες με τα ονόματα των αντικειμένων, υλικό που έφεραν τα παιδιά όπως περιοδικά, αφίσες, βίντεο, παραμύθια, εφημερίδες, εικόνες, πίνακες αναφοράς με τα συναισθήματα, τα δικαιώματα των παιδιών, τις ανάγκες τους. Η γωνιά μας ακόμα περιλαμβάνει και πρόσφυγες γνωστούς στην ιστορία για να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες ότι η προσφυγιά υπάρχει από τα αρχαιότερα χρόνια όπως τον Αριστείδα, τον Χριστό, τον Αϊνστάϊν, τους Μικρασιάτες και δεν αφορά μόνο ανθρώπους από ξένους πολιτισμούς αλλά και από τον ελληνικό πολιτισμό. Ανακοινώσεις όπως πρόσκληση σε συγγραφέα, στον πατέρα ή στην μητέρα ενός πρόσφυγα, πρόσκληση για μαγειρική χωρών των προσφύγων, παρουσίαση αγαπημένων παιχνιδιών των προσφύγων κ.α. Επίσης ανακοίνωση για επίσκεψη στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και συγκέντρωση υλικού για το τι είναι μουσείο.

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και σύνδεση με ΠΣ (Θεματικά πεδία):

Βασικό Θεματικό Πεδίο – Θεματική Ενότητα: Παιδί –Εαυτός και Κοινωνία (Προσωπική και Κοινωνικοσυναισθηματική Ανάπτυξη, Κοινωνικές Επιστήμες).

Εμπλεκόμενα Θεματικά Πεδία – Θεματικές Ενότητες: Παιδί και Επικοινωνία (Γλώσσα, ΤΠΕ), Παιδί και Θετικές Επιστήμες (Μαθηματικά).

Στο τέλος αποφασίζουμε να επισκεφτούμε το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Τα προετοιμάζουμε για τη συμπεριφορά τους μέσα στο Μουσείο: πώς φερόμαστε, πώς μιλάμε, τι προσέχουμε. Ετοιμάζουμε το υλικό που θα χρειαστούμε για τις δραστηριότητες στο Μουσείο (χαρτιά, μολύβια, μογιές, κάρτες αναγνώρισης, αντίγραφα, φακέλους, φωτογραφική μηχανή).

2.3 Γ' Φάση: Επίσκεψη στο μουσείο

Μετά την προετοιμασία στην τάξη ακολουθεί η επίσκεψη στο Μουσείο καθώς είναι αναντικατάστατη η εμπειρία και η συγκίνηση που προσφέρει η επαφή με τα γνήσια έργα τέχνης. Όσο κι αν τα εκθέματα του Μουσείου φαίνονται άψυχα έχουν τη δυνατότητα να «ζωντανέψουν», να «μιλήσουν» και να «παίξουν» με τα παιδιά. (Αλκηστis, 1995).

Για να γίνει αυτό πρέπει να προβάλουμε το Μουσείο σαν χώρο παιχνιδιού, χαράς και διασκέδασης και ταυτόχρονα να ενθαρρύνουμε τα παιδιά να αξιοποιήσουν τις προηγούμενες εμπειρίες τους και να παρατηρήσουν, να φανταστούν και να «συνομιλήσουν» με τα εκθέματα.

2.3.1 1η Δραστηριότητα: «Μπροστά στο προσφυγάκι»

Τα παιδιά συγκεντρώνονται μπροστά από το έκθεμα και κάθονται σε ημικύκλιο.

Υλικά: Αντίγραφο του εκθέματος, χαρτί του μέτρου και μαρκαδόροι για την καταγραφή των παρατηρήσεων, ερωτήσεων ή απαντήσεων, υποθέσεων, ιστοριών.

Οι μαθητές παρατηρούν το έκθεμα και το συνδέουν με όλα τα θέματα που έχουν επεξεργαστεί στην τάξη και αφορούν τη ζωή των προσφύγων, τον τόπο τους, τον πολιτισμό τους. Γίνεται συζήτηση και αν προκύψουν ερωτήματα και απορίες δίνονται περισσότερες πληροφορίες και διευκρινήσεις, ανάλογα με αυτά που μπορούν να κατανοήσουν. Οι μαθητές παρατηρούν το ειδώλιο και το περιγράφουν. Χρησιμοποιούν το αντίγραφο για την απτική αίσθηση του υλικού. Με τις ερωτήσεις που ακολουθούν ενεργοποιούμε τις αισθήσεις, την παρατηρητικότητα, τη μνήμη και τη φαντασία τους:

- Τι είναι αυτό που βλέπουμε;
- Από τι υλικό είναι φτιαγμένο;
- Ποια είναι η στάση του σώματος;
- Τι φοράει;
- Τι κρατάει στα χέρια του;
- Ποια χαρακτηριστικά του προσώπου βλέπετε και ποια απουσιάζουν;
- Πώς είναι τα χέρια του;
- Τι νομίζετε πως αισθάνεται;
- Εσείς τι αισθάνεστε τώρα που το κοιτάτε;
- Αν το ζωγραφίζατε πώς θα το κάνατε; [χαρούμενο, λυπημένο, θυμωμένο]
- Γιατί να αισθάνεται έτσι; Τι είναι αυτό που θα το κάνει χαρούμενο.

Αφήνουμε τα παιδιά να παρατηρήσουν, να περιγράψουν, να αναρωτηθούν, να κάνουν υποθέσεις και να επινοήσουν με τη φαντασία τους διάφορες ιστορίες. Όλα τα παραπάνω καταγράφονται σε χαρτί του μέτρου.

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και σύνδεση με ΠΣ (Θεματικά πεδία):

Βασικό Θεματικό Πεδίο – Θεματική Ενότητα: Παιδί –Εαυτός και Κοινωνία (Προσωπική και Κοινωνικοσυναισθηματική Ανάπτυξη, Κοινωνικές Επιστήμες).

Εμπλεκόμενα Θεματικά Πεδία – Θεματικές Ενότητες: Παιδί και Επικοινωνία (Γλώσσα), Παιδί και Θετικές Επιστήμες (Μαθηματικά).

2.3.2 2η Δραστηριότητα: « Γινόμαστε πρόσφυγες»

Υλικά: καρτέλες με παιδιά, γονείς, ηλικιωμένους, χαρτί A4, μαρκαδόρος.

Οι μαθητές τραβούν από μία καρτέλα και δημιουργούν τις αντίστοιχες ομάδες των παιδιών προσφύγων, των γονιών και των ηλικιωμένων. Καλούνται να αισθανθούν σαν πρόσφυγες, να πάρουν τρία πράγματα μαζί τους και να πουν η κάθε ομάδα την ιστορία τους. Στη συνέχεια οι πρόσφυγες ανά κατηγορίες γίνονται Έλληνες, παρουσιάζουν μια ιστορία τους στην καθημερινή τους ζωή και γίνεται σύγκριση αναγκών και καταγραφή τους.

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και σύνδεση με ΠΣ (Θεματικά πεδία):

Βασικό Θεματικό Πεδίο – Θεματική Ενότητα: Παιδί – Εαυτός και Κοινωνία (Προσωπική και Κοινωνικοσυναισθηματική Ανάπτυξη).

Εμπλεκόμενα Θεματικά Πεδία – Θεματικές Ενότητες: Παιδί –Σώμα -Δημιουργία και Έκφραση (Κινητική Αγωγή -Τέχνες).

2.3.3 3η Δραστηριότητα: « Τι να πετάξω;»

Υλικά: το σώμα μας και η φαντασία μας, χαρτί A4 και μαρκαδόρος.

Αφού ο/η εκπαιδευτικός στην προηγούμενη δραστηριότητα έχει καταγράψει τι θα έπαιρναν μαζί τους οι μαθητές ως πρόσφυγες τώρα ζητά από την κάθε ομάδα να πετάει από ένα αντικείμενο ανάλογα τα εμπόδια που θα συναντά. Η κάθε ομάδα πρόσφυγας θα πρέπει να λείπει ποιο αντικείμενο πετά και γιατί. Στο τέλος γίνεται συζήτηση για το ποια αντικείμενα μπορεί να είχε το προσφυγάκι μαζί του, για το ποια ενδεχομένως πέταξε και ποια κράτησε και γιατί. (Παπαγιάννη, & Κασιαρού, 2007)

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και σύνδεση με ΠΣ (Θεματικά πεδία):

Βασικό Θεματικό Πεδίο – Θεματική Ενότητα: Παιδί - Εαυτός και Κοινωνία (Κοινωνικές Επιστήμες).

Εμπλεκόμενα Θεματικά Πεδία – Θεματικές Ενότητες: Παιδί –Σώμα -Δημιουργία και Έκφραση (Κινητική Αγωγή -Τέχνες), Παιδί και Επικοινωνία (Γλώσσα)

2.4 Δ' Φάση: Επιστροφή στο σχολείο

2.4.1 1η Δραστηριότητα: « Η ξένη πατρίδα»

Υλικά: διάφορα υλικά της τάξης, βιβλία, διαδίκτυο.

Οι μαθητές συζητούν για την πατρίδα του εκθέματος, την εντοπίζουν στο χάρτη, βλέπουν εκ νέου πόσο κοντά ή μακριά είναι από την Ελλάδα, ποια τα πολιτιστικά της στοιχεία (σημαία, πρωτεύουσα, γλώσσα, θρησκεία), κατασκευάζουν κάτι αντιπροσωπευτικό αυτής της χώρας και

το τοποθετούν στη γωνιά του πρόσφυγα, μαθαίνουν και γράφουν λέξεις στη γλώσσα του πρόσφυγα (καλημέρα, καληνύχτα κ.α).

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και σύνδεση με ΠΣ (Θεματικά πεδία):

Βασικό Θεματικό Πεδίο – Θεματική Ενότητα: Παιδί –Εαυτός και Κοινωνία (Κοινωνικές Επιστήμες) .

Εμπλεκόμενα Θεματικά Πεδία – Θεματικές Ενότητες: Παιδί και Θετικές Επιστήμες (Τεχνολογία Κατασκευών), Παιδί και Θετικές Επιστήμες (Μαθηματικά), Παιδί –Σώμα - Δημιουργία και Έκφραση (Τέχνες), Παιδί και Επικοινωνία (Γλώσσα).

2.4.2 2η Δραστηριότητα: « Το πριν και το μετά»

Υλικά: Χαρτί Α4, μαρκαδόροι.

Οι μαθητές σε χαρτί χωρισμένο στη μέση ζωγραφίζουν το πριν και το μετά. Από τη μια τον πρόσφυγα στην πατρίδα του κι από την άλλη στην καινούρια του πατρίδα. Περιγράφουν την περιπέτειά του κι ανάλογα τον χρόνο μπορούν να δραματοποιήσουν τον αγώνα επιβίωσής του, να δημιουργήσουν μια ιστορία, ένα ποίημα. Στο τέλος αναφέρονται σε θετικά συναισθήματα προσπαθώντας να «ζεστάνουν» και να βοηθήσουν το μικρό προσφυγάκι.

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και σύνδεση με ΠΣ (Θεματικά πεδία):

Βασικό Θεματικό Πεδίο – Θεματική Ενότητα: Παιδί –Εαυτός και Κοινωνία (Προσωπική και Κοινωνικοσυναισθηματική Ανάπτυξη) .

Εμπλεκόμενα Θεματικά Πεδία – Θεματικές Ενότητες: Παιδί και Θετικές Επιστήμες (Μαθηματικά), Παιδί –Σώμα -Δημιουργία και Έκφραση (Τέχνες), Παιδί και Επικοινωνία (Γλώσσα).

Η αξιολόγηση αποτελεί βασικό στάδιο κάθε οργανωμένης και συστηματικής εκπαιδευτικής διαδικασίας. Εστιάζει περισσότερο στη διαδικασία παρά στο τελικό αποτέλεσμα, καθώς σκοπός της είναι η ενδυνάμωση της μάθησης, η προαγωγή της ολόπλευρης ανάπτυξης κάθε παιδιού και του συνόλου των παιδιών, καθώς και η ενίσχυση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού έργου (Heritage, 2010). Βασικός στόχος της αξιολόγησης είναι η ανατροφοδότηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και βελτίωση της. Για να αξιολογήσει ο εκπαιδευτικός την επίσκεψη καταγράφει τις απόψεις των παιδιών πριν και μετά την επίσκεψη και γίνεται μια γενική αποτίμηση ως προς το ενδιαφέρον που έδειξαν τα παιδιά και την ανταπόκριση τους στην εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και ως προς τους αρχικούς στόχους. Στο νηπιαγωγείο μέσα από τις δραστηριότητες δεν υπάρχει τυποποιημένη πορεία προς τη μάθηση αλλά ευκαιρίες για προβληματισμό, εναλλακτικές προσεγγίσεις εννοιών και δραστηριότητες που προσπαθούν να κινητοποιήσουν το ενδιαφέρον των παιδιών. Γι' αυτό η αξιολόγηση είναι διαρκής και ενσωματώνεται στην καθημερινή διαδικασία. Είναι επομένως ολοφάνερο ότι η προσέγγιση της αξιολόγησης για τη μάθηση ταυτίζεται με τη σύγχρονη αντίληψη της διαμορφωτικής αξιολόγησης, η οποία είναι ενσωματωμένη στην εκπαιδευτική

διαδικασία, δημιουργώντας ένα ενιαίο «διδακτικό όλο», που στοχεύει στην προαγωγή της μάθησης των μαθητών/-τριών και στην αναβάθμιση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου (Ρεκαλίδου, 2011). Στην αξιολόγηση μας θα μας βοηθήσει μια συζήτηση με τα παιδιά, κάνουμε κάποιες ερωτήσεις και καταγράφουμε τις αρνητικές ή θετικές εντυπώσεις των παιδιών από το μουσείο όπως:

Θα ήθελαν να το επισκεφθούν ξανά;

Για ποιο λόγο θα πρότειναν σε κάποιον να κάνει μια επίσκεψη γενικά στα μουσεία;

Τι τους εντυπωσίασε;

Τι δεν τους άρεσε;

Τι θα ήθελαν αν μπορούσαν να πάρουν μαζί τους;

Τι θα άλλαζαν αν μπορούσαν;

Τι θα θυμούνται από την εμπειρία της επίσκεψης;

Αυτές θα μας βοηθήσουν να αξιολογήσουμε κατά πόσο οι εμπειρίες των παιδιών ήταν αποτελεσματικές ως προς τα παρακάτω:

1. Εμπειρίες που αφορούν το μουσείο και το έκθεμα:

Αν κινήθηκαν με άνεση και ακολούθησαν τους κανόνες στο χώρο του μουσείου.

Αν συμμετείχαν στη διερεύνηση του θέματος.

Αν ήταν ευχάριστη η διαδικασία συνολικά.

2. Γνωστικές εμπειρίες

Αν απέκτησαν νέες γνώσεις και πληροφορίες, αν εμπλούτισαν το λεξιλόγιο τους.

Αν προωθηθήκαν οι δεξιότητες παρατήρησης και καταγραφής από μέρους των παιδιών.

Αν κατανόησαν τους λόγους της προσφυγιάς, ποια τα συναισθήματά τους και τα προβλήματα τους στη χώρα υποδοχής.

3. Κοινωνικές εμπειρίες

Αν υπήρξε αλληλεπίδραση μεταξύ τους και αν συνεργάστηκαν με επιτυχία σε κάποιες από τις δραστηριότητες.

Αν η συμπεριφορά τους στο χώρο του μουσείου ήταν η κατάλληλη.

Αν ανέπτυξαν ανθρωπιστική συνείδηση.

4. Ενδοπροσωπικές εμπειρίες

Αν μπόρεσαν να αξιοποιήσουν προηγούμενες εμπειρίες και γνώσεις.

Αν κατάφεραν να εκφράσουν τα συναισθήματα που τους προκάλεσε η επαφή με του μουσείο και τα εκθέματα.

Αν κατάφεραν να εκφράσουν τα συναισθήματα που τους προκάλεσε η επαφή με του μουσείο και τα εκθέματα.

Αν ανέπτυξαν ενσυναίσθηση και κατανόηση στην έννοια του πρόσφυγα.

Ακόμη να δούμε κατά πόσο ήταν καλά οργανωμένος ο φάκελος ενημέρωσης και αν το υλικό που επιλέξαμε ήταν κατάλληλο και να το εμπλουτίσουμε αν χρειάζεται.

Συμπεράσματα

Στο παρόν άρθρο, προσπαθήσαμε να καταδείξουμε πως η εμπλοκή των μαθητών/τριών σε δράσεις και δραστηριότητες που έχουν νόημα γι' αυτά στο περιβάλλον που ζουν, προσφέρουν πολλαπλά οφέλη στην ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξή τους αξιοποιώντας εμπειρίες και αποκτώντας γνώσεις, στάσεις και δεξιότητες απαραίτητες για την ολοκλήρωση αυριανών πολιτών με ενσυναίσθηση και διαπολιτισμική συνείδηση, σεβασμό και δικαιοσύνη. Παρατηρήσαμε πως η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και η καλλιέργεια της ιστορικής συνείδησης των μαθητών/τριών δημιουργούν τις προϋποθέσεις για τη συγκρότηση υπεύθυνων, ενεργών και συνειδητών πολιτών. Η στροφή στο παρελθόν και σε ζητήματα μιας άλλης εποχής πραγματοποιείται με την εμπλοκή των μαθητών/τριών έχοντας βρει έναν τρόπο σύνδεσης του παρελθόντος με το παρόν, αφήνοντας τα παιδιά να θέτουν τα δικά τους ερωτήματα, τους προβληματισμούς και τις ανησυχίες, την ανάπτυξη της αυτενέργειάς τους και της κατανόησης του θέματος της προσφυγιάς θέμα διαχρονικό κι επίκαιρο. Το παρόν άρθρο αποπειράθηκε να καταδείξει, μέσα από ένα παράδειγμα εκπαιδευτικού προγράμματος, την αναγκαιότητα συνεργασίας σχολείου-μαθητών/τριών διαφορετικής εθνότητας, θρησκείας, κουλτούρας, γονέων, όπου η υλοποίησή του πραγματοποιείται με παιγνιώδεις κι ευχάριστες δραστηριότητες, αναδεικνύοντας τη σημασία του μουσείου ως πολιτισμικού θησαυρού και με απώτερο σκοπό να αποκομισθούν σημαντικότερα οφέλη τόσο για τη λειτουργία του σχολείου, όσο και για την ανάπτυξη ενσυναίσθησης, αλληλοσεβασμού και αλληλεγγύης των μαθητών/τριών προς τους πρόσφυγες και, εντέλει, για την παροχή ουσιαστικότερης παιδείας. Οι μαθητές/τριες εξοικειώνονται με το χώρο του μουσείου, αντιλαμβάνονται τη σημαντικότητά του ως φορέα υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Έρχονται σε επαφή με την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου τους αλλά και του τόπου του εκθέματος, αναπτύσσουν την ικανότητα να προσεγγίζουν κριτικά τα μουσειακά αντικείμενα, αντιλαμβάνονται την αναγκαιότητα της προσφυγιάς σε δύσκολες καταστάσεις, κάνουν συγκρίσεις με την τωρινή εποχή. Με ευχάριστο, βιωματικό, δημιουργικό τρόπο και κριτικό πνεύμα γνωρίζουν την έννοια του πρόσφυγα, συνειδητοποιούν και ερμηνεύουν το φαινόμενο της προσφυγιάς, που προέρχεται από το παρελθόν σε όλους τους λαούς και το διασυνδέουν με τις τωρινές εμπειρίες τους. Το μουσείο έτσι γίνεται ένας χώρος που ευνοεί και αξιοποιεί συναισθήματα, μνήμες, σκέψεις και φαντασία, δίνοντας τη δυνατότητα στους μαθητές/τριες να κατανοήσουν το ρόλο των μουσείων και την εκπαιδευτική τους αξία, βοηθώντας τους μαθητές/τριες να συνειδητοποιήσουν ότι πολλά από τα ίχνη της ανθρώπινης δημιουργίας στο πέρασμα των

χρόνων διατηρούνται και αναδεικνύουν το βιοτικό και πολιτιστικό επίπεδο ενός λαού και ότι αποτελούν πολιτιστική παρακαταθήκη των μελλοντικών γενεών.

Προτάσεις για περαιτέρω υλοποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος θα μπορούσαν να ήταν, ενδεικτικά, η αποτύπωση σε ένα ευρωπαϊκό ή παγκόσμιο χάρτη των χωρών προέλευσης των μαθητών με τις σπουδαιότερες πόλεις, ποτάμια, βουνά και τις περιοχές προέλευσής τους. Αναζήτηση, καταγραφή και ταξινόμηση τραγουδιών από τις χώρες προέλευσης των μαθητών, που έχουν μεταφραστεί στην ελληνική γλώσσα και το αντίθετο. Διεξαγωγή έρευνας για κοινά και διαφορετικά έθιμα της Ελλάδας και των άλλων χωρών (π.χ. εορτές, φαγητό, καθημερινές συνήθειες, γάμοι, τελετές κλπ). Παρουσίαση λογοτεχνικών βιβλίων από μαθητές στην τάξη, στην οποία παίρνουν μέρος και πρόσφυγες μαθητές/τριες. Δημιουργία περιοδικού ή εφημερίδας με ποικίλα θέματα στη γλώσσα προέλευσης των μαθητών/τριών κι έκφρασης στη μητρική τους γλώσσα. Θεατρική παράσταση, η οποία θα αναφέρεται σε ένα θέμα που θα δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να γνωρίσουν τον «άλλο» μπαίνοντας στη θέση του και γνωρίζοντας τη συναισθηματική του κατάσταση. Οργάνωση ημερών μαγειρικής στην τάξη, προσκαλώντας και τους γονείς για γευστική δοκιμή, φωτογραφίζοντας το αποτέλεσμα και αναρτώντας το στο ταμπλό της τάξης. Παρουσίαση των δράσεων και στην τοπική κοινότητα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Άλκηστις. (1995). *Μουσεία και Σχολεία, Δεινόσαυροι κι αγγεία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ανδρούσου, Α. (2013). *Περάσματα, Ένα παιχνίδι ευαισθητοποίησης για τη ζωή των προσφύγων*. Αθήνα: UNHCR.
- Γατζούδη, Ν. (2020). *Μουσεία και διαπολιτισμική εκπαίδευση με έμφαση στα παιδιά μεταναστών, προσφύγων και μειονοτήτων. Μελέτη των εκπαιδευτικών υπηρεσιών τριών μουσείων της Αθήνας*. Αθήνας: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Γιαλουράκη, Σ. (2005). *Το κουτί της τέχνης*. Αθήνα: Δίπτυχο
- Επιστημονική Επιτροπή, Ομάδα Έργου. (2012). *Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, Διαδικασία Αυτοαξιολόγησης στη Σχολική Μονάδα. Τόμος IV: Σχέδια Δράσης: Πλαίσιο Ανάπτυξης και Παραδείγματα*. Υπουργείο Παιδείας Θρησκευμάτων Πολιτισμού και Αθλητισμού, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.
- Heritage, M. (2010). *Formative assessment and next-generation assessment systems: are we losing an opportunity?* Washington, DC: Council of Chief State School Officers. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED543063.pdf>
- Le Goff, J. (2006). *Η Ευρώπη γεννήθηκε το Μεσαίωνα*. Αθήνα: Πόλις
- Ματσαγγούρας, Η. (2003). *Η Διαθεματικότητα στη σχολική γνώση. Εννοιοκεντρική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Μπουλώτης, Χ. (1999). *Το άγαλμα που κρύωνε*. Αθήνα: Πατάκης
- Νικονάνου, Ν. (2015). *Μουσεία και Τυπική Εκπαίδευση*. Κάλλιπος
- Νικονάνου, Ν. (2015). Μουσειακή Μάθηση και Εμπειρία στον 21ο αιώνα: Εισαγωγή» στο Νικονάνου, Ν., Μπούνια, Α., Φιλίππουπολίτη, Α., Χουρμουζιάδη, Α. & Ν. Γιαννούτσου. *Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών www.kallipos.gr, σελ.34-37 διαθέσιμο στο <https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/712/7/NIKONANOY.pdf>
- Παπαγιάννη, Β., & Κασιαρού, Ε. (2007). *Διαπολιτισμικό Σχέδιο Εργασίας 2, Πρόσφυγες*. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Ρεκαλίδου, Γ. (2011). *Αξιολόγηση της μάθησης ή Αξιολόγηση για τη μάθηση*; Αθήνα: Πεδίο.
- Σηφάκη, Ε. (2012). Θεωρητικές και μεθοδολογικές προτάσεις για το σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων και επισκέψεων σε Μουσεία και χώρους πολιτισμικής αναφοράς, στο Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών, Βασικό επιμορφωτικό υλικό, Τόμος Ε' Πολιτιστικ. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 44-74 ανάκτηση από https://www.researchgate.net/publication/341161659_Theoretikes_kai_methodologikes_protaseis_gia_to_schediasmo_ekpaideutikon_programmaton_kai_episkepseon_se_Mouseia_kai_chorous_politismikes_anaphoras

Χρυσαφίδης, Κ., & Παπαγιάννη, Π. (2003). *Οδηγίες Εισαγωγής Γλωσσοδιδακτικού Υλικού σε τάξεις Προσχολικής και Πρωτοσχολικής Ηλικίας Διαπολιτισμικού Προσανατολισμού*. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής.

ΥΠΕΠΘ – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο. Προγράμματα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων*. Αθήνα.

ΥΠΕΠΘ – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, *Οδηγός Νηπιαγωγού. Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί. Δημιουργικά Περιβάλλοντα Μάθησης*. Αθήνα, ΟΕΔΒ.

Δικτυογραφία

<https://www.namuseum.gr/to-moyseio/istoria-toy-moyseioy/>

<https://www.namuseum.gr/collections/>

<https://www.namuseum.gr/collection/ellinistiki-periodos-2/>

<https://www.youtube.com/watch?v=QF-kGQgagfs> έτος δημοσίευσης 2013

https://www.researchgate.net/publication/341161659_Theoretikes_kai_methodologikes_protaiseis_gia_to_schediasmo_ekpaideutikon_programmaton_kai_episkepseon_se_Mouseia_kai_chorous_politismikes_anaphoras

<https://repository.kallipos.gr/handle/11419/714> και

https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/714/2/02_chapter_3.pdf

<https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/712/7/NIKONANOY.pdf>